

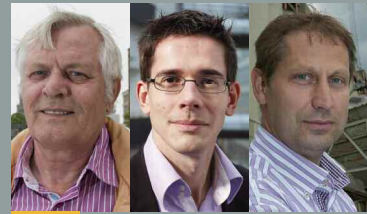
Werkvloer

Florens van Kats Wajonger

Bijlagen
1: Folder
De zeven meest gestelde
vragen over stof
2: Nieuwsbrief
Stof? Pak 't aan

In dit nummer o.a.

2 Terugkeer
diermeel?

4 Ploegendienst:
De praktijk

6 Het Beroep
Florens van Kats

8 Column
Hilde Harren

De terugkeer van Diermeel

Het gebruik van diermeel in veevoer werd in 2000 door de Europese Commissie verboden vanwege de BSE-crisis. Ruim tien jaar later pleiten EU-lidstaten zoals Polen voor een versoepeling van het totaalverbod. In het Europees Parlement lijkt voor versoepeling een meerderheid te zijn. Wat komt er op de diervoederindustrie af als diermeel opnieuw wordt toegestaan? We kijken naar de mogelijke gevolgen door de ogen van een politicus, een theoreticus en een man van de praktijk.

De BSE-crisis die in 2000 toesloeg, leidde tot een totaalverbod op het gebruik van diermeel en andere dierlijke bijproducten in diervoeder. Begin 1999 leidde het vermoeden van een verband tussen het gebruik van diermeel in diervoeder en BSE in Nederland al tot een verbod op diermeel in fabrieken waar ook rundveevoer werd geproduceerd. Voorheen was het vrij normaal dat er op dezelfde productielijn 's morgens het ene voer werd geproduceerd en 's middags een andere voersoort. Zo kreeg je versleping en konden restanten van diermeel ook in rundvoer terecht komen.

Het verband tussen het gebruik van diermeel en BSE is erg lastig te leggen, vertelt **Jan Bolhuis** van het LEI. "Er was wel bewijs dat vervorming van eiwitten in restanten van dieren bij schapen scrapies

Jan Bolhuis

kon veroorzaken, vergelijkbaar met BSE. BSE bleek bij mensen Creutzfeldt-Jacob te kunnen veroorzaken. Zeker door alle commotie in 2000 vond de Europese Commissie het verband duidelijk genoeg voor een totaalverbod. Destijds was geen enkele lidstaat het daarmee oneens."

Verbod ter discussie

Het totaalverbod op gebruik van diermeel staat sinds een tijd ter discussie, met name op initiatief van Polen. Het land wordt gesteund door meerdere EU-lidstaten. Deze landen hebben de Europese Commissie gevraagd om het totaalverbod te herzien. Zij willen geen opheffing, wel een versoepeling. Zo wil iedereen dat het verbod op diermeel in rundvoer blijft bestaan. Het gaat vooral om gebruik van diermeel in voer voor varkens en kleinvee.

De verantwoordelijke Eurocommissaris Dalli heeft aangegeven versoepeling van het verbod te bestuderen. Als Dalli akkoord gaat met versoepeling, dan zal dat uiterlijk aan het einde van 2011

gebeuren. Maar pas als het Europees Parlement en de Europese ministers van landbouw er mee instemmen, worden de regels verplicht voor Nederland en de andere EU-lidstaten.

Bas Eickhout

Meerderheid voor versoepeling

Bas Eickhout, Europarlementariër GroenLinks, pleitte eerder in 2010 voor betere controle op de grondstoffenstromen voor kippenvoer. Reden was het illegaal gebruik van industrieel vet in kippenvoer in Duitsland, wat leidde tot een nieuwe dioxinecrisis. Volgens Eickhout lijkt er in het Europees Parlement een meerderheid te zijn die wel iets voelt voor versoepeling van het totaalverbod op gebruik van dierlijk meel. "Het vasthouden aan een totaalverbod is inderdaad te rigide", meent Eickhout. "Het is in 2000 ook ingesteld vanwege de emoties van dat moment. Maar een versoepeling moet aan hele belangrijke voorwaarden voldoen, wil het wat ons betreft bespreekbaar zijn."

- Het verbod op dierlijk meel in runderbrokken moet blijven. Hoewel het niet volledig wetenschappelijk aangetoond is, lijkt er een duidelijk verband te zijn tussen dierlijk meel in rundvoer en BSE, dat bij mensen de dodelijke hersenziekte Creutzfeldt-Jacob kan veroorzaken.
- 'Kannibalisme' moet verboden blijven. Geen vee dat diervoer eet waar resten van soortgenoten in verwerkt zijn
- De derde voorwaarde is volgens Eickhout het meest belangrijk: een goede naleving van en controle op volledige scheiding van de stromen van dierlijk afval. Op geen enkele manier moeten er restanten van runderen in diermeel terecht komen.

Eickhout wijst er op dat juist die controle op naleving erg lastig is. "In Nederland hebben we de scheiding van stromen van dierlijk afval goed op orde. Dat zou je in Duitsland ook verwachten. Maar er zijn altijd mensen die het belangrijker vinden om snel geld te verdienen. Dus kon het toch gebeuren dat er vervuild industrieel

vet in kippenvoer terecht kwam. We kunnen wel zeggen dat afvalstromen gescheiden moeten worden, maar de controle erop moet ook waterdicht zijn.”

Volgens Eickhout zijn de meeste leden van het Europe Parlement het eens over de eerste twee voorwaarden – geen diermeel in rundvoer, geen kannibalisme. Hij weet niet of er ook een meerderheid is die strikte regels voor controle ook belangrijk genoeg vindt.

“De Europese Commissie kan richtlijnen en verordeningen maken. Bij een verordening wordt heel duidelijk gesteld wat er allemaal mag en wat niet en hoe dat gecontroleerd dient te worden. Zonder zo'n verordening blijft controle vrijblijvend en is het aan de EU-lidstaten wat ze hiermee willen. En ik denk niet dat elke lidstaat even streng is als bijvoorbeeld Nederland.”

‘Zolang er boeven en ezels in de wereld rondlopen moet je alert blijven’

Garantie strikte scheiding

Opheffing of beperking van het totaalverbod is volgens Bolhuis alleen veilig wanneer er voldoende garanties zijn dat dierlijke afvalstromen strikt gescheiden blijven en productie van voer voor runderen en ander vee op verschillende locaties of met verschillende productielijnen gebeurt. “Vooral dat laatste is een absolute voorwaarde. Als dat in Nederland op orde is, dan is de kans gering dat er nog problemen ontstaan, ook als de controle in het buitenland minder goed is. We exporteren 1 miljoen ton mengvoer van de 14 miljoen ton die we jaarlijks produceren. We importeren nauwelijks mengvoerders. Natuurlijk kun je boeren in grensgebieden niet verbieden voer in België of Duitsland te kopen. Maar dat gaat om geringe hoeveelheden. En ik verwacht weinig problemen met een goede controle in onze buurlanden.”

Emotie versus feiten

Ruim tien jaar na het deels uit emotie ingevoerde totaalverbod op diermeel in diervoeder, stelt **Wilco Engberts**, hoofd kwaliteit arbo en milieu bij Forfarmers, dat de discussie over het wel of niet gebruiken van dierlijke restproducten meer op feiten gebaseerd kan worden. Bovendien, stelt hij net als Bolhuis en Eickhout, is de structuur van en controle op gescheiden stromen van dierlijke bijproducten het afgelopen decennium in Nederland en de EU sterk verbeterd.

“Geen enkele grondstof is 100 procent veilig. Zolang er boeven en ezels in de wereld rondlopen moet je alert blijven. Daarnaast staat de wetenschap niet stil en ontdekken we steeds weer nieuwe risico's. Maar in principe is het nu veilig om dierlijke bijproducten te gebruiken voor varkens en kippen, zonder risico's voor rundvee.”

Strikte voorwaarden

Toch vindt ook Engberts dat het totaalverbod alleen versoepeld mag worden als er aan strikte voorwaarden voldaan wordt.

“Dierlijke bijproducten zijn een goed gestructureerde en gecontroleerde stroom grondstoffen in Nederland. Maar voor herinvoer moeten er duidelijke spelregels zijn. Hoe zit het met versleping van pluimveemeel naar varkensvoer en omgekeerd? Welke analysemethoden zijn van toepassing en welke toleranties? Deze spelregels dienen voor de hele EU gelijk zijn.”

Engberts benadrukt dat de overheid een nadrukkelijke rol heeft in het duidelijk en transparant krijgen van wat wel en wat niet mag, door te zorgen voor eenduidige definities en richtlijnen. “Bovendien heeft de diervoederindustrie er geen behoefte aan dat straks diermeel wordt toegelaten, om daarna alsnog met een politiek-maatschappelijke discussie te maken te krijgen. Die discussie moet achter de rug zijn, anders moeten we er niet aan beginnen. Ook

Wilco Engberts

moet de afzetmarkt het willen. Als het ene exportland of retailer diermeelgebruik niet goed vindt en de andere wel, moet je met een dubbel assortiment werken. Ook de huidige ontwikkelingen op gebied van fosfaatreductie kunnen invloed hebben op de herintroductie van diermeel, dit in verband met het hoge fosforgehalte in diermeel.”

Voordelen van diermeel

Volgens Engberts zijn er echter ook voordelen te benoemen om hergebruik van dierlijke resten een meer positief imago te geven. Die voordelen moeten goed in beeld gebracht worden voor een eerlijke discussie. “Denk aan duurzaamheid van de diervoederindustrie. Wanneer we dierlijke bijproducten weer inzetten in diervoeders, krijgen we een vorm van Cradle to Cradle. Zo kun je deels in de eiwitvoorziening van de dieren voorzien zonder beslag te leggen op grond of water en zonder extra CO₂-productie. Dan ben je als industrie duurzaam bezig.”

Ploegendienst: *samenspel* werkgever en

In *Werkvloer 28* schreven we over de gezamenlijke zoektocht van vakbonden en werkgevers naar mogelijkheden om roosters voor ploegendiensten in de diervoedersector te moderniseren.

In dit nummer kijken we naar de praktijk van de ploegendienst bij Agrifirm. Vanuit het perspectief van de werkgever én van de werknemer.

Bij Agrifirm Feed gaan de zuidelijke fabrieken het komende jaar over op vierploegendienst. Momenteel werken de productielocaties nog met een drieploegendienst. In de noordelijk gelegen fabrieken – vier van de vijf – is Agrifirm tussen 2006 en 2009 al geleidelijk overgegaan van drie- naar vierploegendiensten. Alleen in Emmen wordt nog met een tweeploegendienst gewerkt. Volgens **Erik Hoogenboom**, manager Operations bij Agrifirm Feed, biedt de vierploegendienst zowel Agrifirm als de werknemers in ploegendienst een beter alternatief. “Voor Agrifirm is het bedrijfseconomisch beter om van vijf maal 24 uur per week naar zes maal 24 uur per week te gaan. Dat is efficiënter. Aangezien we een teveel aan productiecapaciteit hebben kunnen we met een vierploegendienst twee productielocaties sluiten.”

Bioritme

Voor werknemers, zo blijkt uit onderzoek, is een vierploegendienst beter voor de gezondheid, aangezien het bioritme er minder van in de war raakt. Wie vijf nachten lang werkt, heeft eerder problemen bij het weer wennen aan een dagritme, stelt Hoogenboom.

“Een drieploegendienst is meer voorspelbaar en dat wordt door sommige mensen gewaardeerd. Maar de positieve gezondheidseffecten van een vierploegendienst zijn groter.”

Hoogenboom zegt dat willekeurig elke ploegendienst een impact heeft op het sociale leven van werknemers. “Maar we doen ons best om de roosters zo goed mogelijk aan te passen aan de wensen van werknemers. Bij het invoeren van de vierploegendienst in onze noordelijke fabrieken hebben we dat afgestemd met de vakbonden en de werknemers. Na het invoeren zijn er verschillende evaluatiemomenten geweest in elke fabriek. Waar nodig, zijn aanpassingen van de roosters ingevoerd. We gaan bij onze zuidelijke fabrieken op dezelfde manier te werk.”

Volgens Hoogenboom was voorafgaand aan de invoering van een nieuwe ploegendienst lang niet elke betrokken werknemer overtuigd van de voordelen. Na de invoering wilden ze echter niet meer terug naar een drieploegendienst. “We hebben ook vragen gehad waarom we in het zuiden niet meteen overgaan op een volcontinu vijfploegendienst. Voor Agrifirm is dat momenteel bedrijfseconomisch echter niet interessant.”

Voorlichting

Agrifirm is met het vierploegenbeleid een voorloper in de diervoederindustrie, meent Hoogenboom. “Er zijn wel branchegenoten met vierploegendiensten, een enkele zelfs al met een vijfploegen-

Jan Niejenhuis

dienst. Maar het merendeel van de bedrijven werkt nog met een drieploegendienst. Waar we nog wel wat willen verbeteren, is het geven van voorlichting over hoe werknemers gezondheidsproblemen als gevolg van ploegendiensten zoveel mogelijk kunnen beperken. Daar hebben we tijdens het invoeren van de nieuwe ploegendiensten al sessies over gehad. Maar we willen dit structureel doen, als onderdeel van ons totale voorlichtingsbeleid, bijvoorbeeld over zaken zoals arbo en veiligheid. We werken nu aan programma's op dit gebied.”

Jan van Niejenhuis, Drachten

Jan van Niejenhuis (58) werkt al ruim 35 jaar in ploegendienst bij Agrifirm, nu locatie Drachten. De fabriek in Drachten produceert gedurende 144 uur, dus zes dagen per week in een vierploegendienstrooster. “In de afgelopen 35 jaar is het werken mede door de automatisering lichamelijk lichter en psychisch zwaarder geworden,” vertelt Van Niejenhuis.

Verschiedende onderzoeken, waaronder een onderzoek van FNV, geven aan dat het werken in een vierploegendienst het minst ongunstig is voor lichaam en geest van de medewerker. Het rooster is kort cyclisch, met veel wisselende diensten en de noodzakelijke rustdagen. Dit heeft volgens de studies een positief effect op de biologische klok van de medewerkers.

Van Niejenhuis: “De roostercommissie van Agrifirm Drachten heeft zeven roostervarianten opgesteld. Waar we nu mee werken, is het rooster dat door een ruime meerderheid van de operators is goedgekeurd. Het zwaarste stuk in de vierwekelijkse periode van de vierploegendienst, is de week waarin ik drie nachtdiensten heb tot en met woensdag en vervolgens vrijdag en zaterdag een avonddienst. De overige weken is het rooster lichter.”

Zelf heeft Jan van Niejenhuis ondanks zijn leeftijd nog geen echte problemen. “Ik denk ook niet dat het werken in een ploegendienst

werknemer

Voordeel ploegendienst

Voor de werknemer

- Een deel van de dag vrij
- Rooster ver vooruit in beeld
- Ploegentoeslag
- Minder last van files

Voor de werkgever

- Er zijn altijd mensen op het bedrijf
- Gelost en geladen worden kan op elk moment van de dag
- Er kan altijd geproduceerd worden
- Een reparatie kan makkelijk worden gepland

Nadeel ploegendienst

Voor de werknemer

- Niet met openbaar vervoer kunnen
- Werken wanneer anderen vrij zijn
- Slapen overdag gaat zeer wisselend

Jacco Bruggink en Erik Hoogenboom

altijd zwaarder wordt naarmate je ouder wordt. Het is ook een kwestie van gewenning, je vrije tijd en die van je gezin goed organiseren. Je moet iets van je vrije dagen maken. Dat is te plannen, je weet lang van te voren hoe je rooster eruitziet. Ik ken veel jongere collega's die niet goed in staat zijn hun vrije tijd zo in te vullen, dat ze ook nog leuke dingen voor zichzelf en hun gezin kunnen doen. Maar dat zie je ook in de dagdienst, mensen die 's avonds moe op de bank neerploffen en alleen tv kijken. Dan leef je voor je werk." Van Niejenhuis vindt kort roterende roosters het prettigst en wil niet meer terug naar de periode waarin hij veelal vijf nachten draaide. Hij vindt het belangrijk dat er bij het opstellen van roosters rekening gehouden wordt met de wensen van het personeel. Daarom zijn er verschillende evaluatiemomenten geweest met de

de normale tijd weer naar bed te gaan en zo het ritme weer op te pakken. In alle gevallen heb je overdag meer vrije tijd. Je kunt die tijd vaker met je kinderen doorbrengen en voor mijn vrouw is het mogelijk om ook meer diensten te draaien. Dat zijn grote voordelen van ploegendiensten."

Zelf heeft Jacco bij Agrifirm alleen de vierploegendienst meege maakt. Van jongere collega's die nog in drieploegendienst hebben gewerkt, hoort hij over het algemeen dat ze de overgang van de drie naar vier prima vinden. "De oudere garde was gewend aan de drieploegendienst, voor hen was de overgang vaak lastiger. Wie lang rijdt in een Mercedes zal ook aan een Opel moeten wennen. Maar ook zij zijn niet negatief."

Volgens Jacco Bruggink is de impact van werken in ploegen-

'Binnen de roosters is echt wel flexibiliteit als dat nodig is'

operators. "Het belang van de klant staat voorop in hoe het productieproces bij Agrifirm Feed is ingericht. We willen een schakel in het succes van onze klanten zijn, ook qua beleving en kwaliteit van het voer. Als bedrijf willen we de uitlevering zo goed en flexibel mogelijk regelen. Het werken in ploegendiensten draagt daaraan bij. Als de werkgever meedenkt in een zo goed mogelijk rooster – rekening houdend met de verschillen tussen medewerkers – dan snijdt het mes aan twee kanten."

Jacco Bruggink, Meppel

Jacco Bruggink, sinds 1,5 jaar als operator werkzaam voor Agrifirm, is meteen begonnen in de vierploegendienst. Wel heeft hij ervaring met de vijfploegendienst tijdens zijn werk in de levensmiddelenindustrie. Zelf ziet hij geen duidelijke verschillen tussen beide varianten.

"Na de nachtdienst slaap ik 4 à 5 uurtjes om vervolgens 's avonds

diensten van persoon tot persoon verschillend. De een heeft meer problemen met zijn eetpatroon, de ander kan moeilijker overdag slapen. "Voor iedereen is er een bepaalde invloed. Ik heb niet altijd zin in avondeten als ik 's middags uit bed kom. Maar daar moet ik me toe zetten. Doe ik dat niet, dan word ik gammel. In zo'n geval zul je meer last hebben van het werken in een ploegendienst." Bruggink is tevreden over de wijze waarop Agrifirm binnen de beperkingen van elke ploegendienst probeert de medewerkers tegemoet te komen. "Er zijn regels over zaken zoals het aantal te draaien uren, maar binnen de roosters is echt wel flexibiliteit als dat een keer nodig is. Maar belangrijker: er wordt naar de medewerkers geluisterd. Vanuit de werknemers is er een voorstel om meer rust tussen de nachtdiensten te brengen, zodat er geen twee nachtdiensten snel achter elkaar gedraaid hoeven worden. Daar staat het bedrijf voor open. Agrifirm beseft dat mensen het beste presteren wanneer ze zich goed voelen. Niet elk bedrijf ziet dat zo."

Florens van Kats, Wajonger: 'Ik ben graag bezig'

De Samenwerking in Haastrecht (bij Gouda) is de thuishaven van Florens van Kats. Via de wet Wajong en voorlopers ervan werkt Florens al 16 jaar bij het coöperatieve diervoederbedrijf. Eerst in de productie en bij het laden en lossen van schepen, nu onder meer op de vorkheftruck en als 'opruimer van dienst'. Florens is een voorbeeld van de vele Wajongers (Wet arbeidsongeschiktheidsvoorziening jonggehandicapten) die gewoon graag willen werken. De Samenwerking geeft hem daartoe graag de kans.

Zijn broer Hans zorgde er zestien jaar geleden voor dat Florens van Kats bij diervoederproducent De Samenwerking kon gaan werken. Hans werkte destijds ook bij De Samenwerking. Florens begon met vijf middagen in de week, maar vanwege de zwaarte van het werk is dat inmiddels teruggebracht naar drie. In de ochtend werkt Florens op een boerderij in de buurt en 's avonds gaat hij vaak naar de boerderij van zijn broer, die tegenwoordig zelf agrariër is, want zoals Florens zelf zegt: hij houdt er niet van om stil te zitten. "Ik maak de laadstraten schoon, zorg dat de vuilcontainers weer leeg zijn en ik help graag met het naar binnen rijden van paletten zodat ze opgeruimd kunnen worden.

'Al het werk hier vind ik mooi om te doen'

Dat doe ik met de heftruck", vertelt de 37-jarige Florens. "Ik help ook de chauffeurs met laden en lossen van bulk en zakgoed. Het is heel prettig werken hier. Ik ben het liefst buiten, maar al het werk hier vind ik mooi om te doen. Ik ben graag bezig en hier ben ik ook nodig."

Meerwaarde Wajonger

De activiteiten van Florens zijn in de loop van de jaren wel aangepast. Zo was het lossen van boten zwaar en stoffig werk, wat op een gegeven moment te veel werd. Ook het helpen in de productie werd op een gegeven moment te zwaar en moeilijk in te plannen. Daarom zijn de werkzaamheden van Florens nu minder zwaar, vertelt hoofd transport/magazijn, Marcel Oorschot. "Hij heeft een heftruckcertificaat, daarmee kan hij werken op het terrein. Hij weet wat hij wel en wat hij niet mag. Florens zorgt er voor dat allerlei kleine zaken aangepakt worden, zoals het verwisselen van gasflessen op de heftrucks. Ook zorgt hij ervoor dat het binnen en buiten opgeruimd blijft.

Dat is belangrijk, want we krijgen regelmatig inspecties. Wat Florens hier doet, biedt dus echt meerwaarde. Je moet een Wajonger niet inzetten om hem bezig te houden, daar help je niemand mee."

Als het aan Florens ligt, dan blijft hij nog lang werken bij De Samenwerking, zo

vertelt hij. Marcel Oorschot is het daar volmondig mee eens. "We zetten hem daar in waar dat mogelijk is en passen zo nodig zijn werkzaamheden aan. Ik werk graag met hem, hij is enthousiast en zet zich helemaal in."

In de CAO voor de Graan- en graanverwerkende bedrijven 2010 - 2012 is afgesproken dat er tijdens de looptijd van de cao minimaal vijf wajongeren worden geplaatst, waarbij de organisatie van de plaatsing wordt geregeld met behulp van de bonden. Er is financiële ondersteuning gevraagd en toegezegd door het Productschap Diervoeder. Beperking van werkzaamheden van een Wajonger betekent niet voor een werkgever dat hij daarvoor meer moet gaan betalen of minder vergoed krijgt per gewerkt uur.

BEROEP

Florens en Marcel

De Samenwerking

De Samenwerking is een coöperatieve diervoederproducent in Haastrecht (bij Gouda). Jaarlijks wordt er circa 100.000 ton afgezet. Daarvan is zo'n 85.000 ton rundvee- en varkensvoer. Zo'n 15.000 ton is ruwvoeren kunstmest. Het afzetgebied ligt in West-Nederland, maar tot in Groningen en Friesland worden boeren beleverd.

Column

Agrarische sector op de kaart

De agrarische sector werkt hard aan verbetering van zijn imago. Dat is nodig, met een dalend aantal opvolgers in boerenbedrijven en vergrijzing van het personeelsbestand in de agrarische industrie. De productschappen en het Ministerie van EL&I investeren tijd en geld in projecten om de agro-foodsector aantrekkelijk te maken en te houden, voor nieuwe en bestaande werknemers, vertelt Hilde Harren van het HPA.

Of het nu gaat om het boerenbedrijf, de diervoederindustrie of agrarische opleidingen, overal wordt het lastiger om de juiste mensen te krijgen. Steeds meer mensen hebben steeds minder binding met waar al ons voedsel vandaan komt. Die binding willen we weer terugkrijgen.

Leven Lang Leren

Maatschappelijke stages voor het voortgezet onderwijs, lerend werken, het erkennen van verworven competenties (EVC): door middel van diverse projecten werken de productschappen aan het verbeteren van het imago van de agrarische sector. Het Ministerie van EL&I, waar landbouw tegenwoordig onder valt, onderkent het belang en ondersteunt de productschappen met subsidie. Daarmee kunnen we meerdere projecten beginnen met als motto: een leven lang leren. Dat begint al in het voortgezet onderwijs, waar we met groene maatschappelijke stages willen laten zien dat de agrarische sector meer betekent dan je handen in de klei. Ook in het hoger onderwijs willen we de positieve kanten van de agrarische sector benadrukken, zoals het belang ervan voor de Nederlandse economie. Ook LTO Nederland erkent het belang van scholing en onderwijs en heeft samen met de productschappen, de Groene Kennis Coöperatie, de Nationale Coöperatieve Raad en de AOC Raad een manifest ondertekend:

'Goed onderwijs voor vitale agro en tuinbouw sectoren'.

Betere scholing

De productschappen gaan scholingsconsulenten inzetten. Het Productschap Akkerbouw en het Productschap Diervoeder werken daarbij samen door bedrijven in onder andere de diervoederindustrie te informeren over de mogelijkheden van scholing en onderwijs in de agrarische sectoren.

Sinds 2006 zijn veel diervoederfabrikanten actief bezig met EVC om ervoor te zorgen dat werknemers zich verder ontwikkelen. Door competenties in kaart te brengen en er een diploma aan te koppelen, bied je de werknemer een betere positie op de arbeidsmarkt. Maar dat alleen is niet genoeg. De vergrijzing zal de komende jaren steeds meer werk op steeds minder, ouder wordende schouders laden. Met een beter imago maken we de agro-food sector weer interessant voor jonge mensen, zodat we er met z'n allen voor kunnen zorgen dat er voldoende schouders blijven om al het werk te dragen.

Hilde Harren, Werkvloer

Hilde Harren, werkzaam voor de Afdeling arbeid van het HPA, heeft zich jarenlang ingezet voor Werkvloer. Met deze column neemt zij afscheid van het HPA en van Werkvloer, maar niet van de agrarische sector. Zij gaat werken bij Opraappers Communicatie b.v.

Colofon

Werkvloer is een gezamenlijke uitgave van FNV Bondgenoten, CNV Vakmensen, De Unie, Nevedi en het Productschap Diervoeder. Deze uitgave verschijnt vier keer per jaar.

Redactie

Erica de Bruin (PDV),
Manou van der Meulen (PDV),
Maïke Timmermans (FNV Bondgenoten),
Wietze Kampen (CNV Vakmensen),
Sjef Verheggen (De Unie),
Heleen van Weele (Nevedi)

Teksten

Martijn Kregting

Foto's

Fons van Bindsbergen,
Groenlinks Europa

Vormgeving

Fons van Bindsbergen

Drukwerk

Deckers Snoeck N.V.

Reageren op Werkvloer?

Wilt u reageren op Werkvloer? Dat kan. U kunt bellen of mailen met commentaar, vragen en suggesties naar:

Redactie Werkvloer:

070-370 84 32, werkvloer@hpa.agro.nl

FNV Bondgenoten:

0495-43 31 73 (Maïke Timmermans)

m.timmermans@bg.fnv.nl

CNV Vakmensen:

055-526 42 50 (Wietze Kampen)

w.kampen@cnvvakmensen.nl

De Unie:

0345-85 18 51 (Sjef Verheggen)

sjefverheggen@unie.nl

Nevedi:

010-243 03 01 (Heleen van Weele)

vanweele@nevedi.nl

U kunt Werkvloer ook in digitale vorm ontvangen. Stuur een mail naar de redactie van Werkvloer en de volgende editie wordt digitaal verstuurd.

Niets uit deze uitgave mag worden vervoelvoudigd door middel van druk, fotokopie, microfilm of op welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van het Productschap Diervoeder. Suggesties en ideeën voor Werkvloer zijn van harte welkom. Neem dan wel tijdig contact op met de redactie.

ISSN 1572-5251